

Епізоди: Початок

I

СЕРЕДА, 7 січня, 10:47 (UTC¹ -5)
1°31'49" пд. ш. 81°06'19" зх. д.

Тихий океан: 32 км на захід від селища Пуерто-Лопес, Еквадор

Давним-давно, ще коли йому не виповнилося вісімнадцяти, Тіто Мелендес зрозумів, що він не такий, як усі, що не лише думки, але й спосіб мислення вирізняє його серед безпретензійних і простодушних братів-риболовів, які щодня разом із батьком із серпоподібної бухти Пуерто-Лопес на латаних-перелатаних човнах вирушали в океан по тунця чи жовтохвостів. Щоправда, знадобилося три десятиліття, щоб збагнути, що ні до чого доброго це не призвело. Допмагаючи батькові відсікати частину косяка, а потім тягнути з води наповнені живим сріблом сіті, молодий Тіто міркував над тим, що не хоче змарнувати життя за принципом «зловив — продав — напився». У ті роки Тіто майже не пив, не частіше одного разу на тиждень — переважно у неділю ввечері, — дозволяючи собі перехилити келих імбирного пива, і зовсім не палив, що було вкрай незвично в середовищі еквадорських метисів. Наприкінці 1970-х, після кількох вдалих років, коли на човнах, що повертались із уловом до Пуерто-Лопес, не було де стати, а сидіти можна було лише на рибі, Тіто Мелендес запропонував

¹ Coordinated Universal Time (UTC) — Синхронізований світовий час. Загальноприйнята точка відліку локального часу в часових поясах. За опорний UTC узято місцевий час на довготі Гринвіча чи Лондона (нульовий часовий пояс). UTC -5 («мінус п'ять») означає, що поясний час в Еквадорі на 5 годин відстає від поясного часу в Британії.

батькові, Альфредо Мелендесу, і трьом старшим братам витратити зароблені гроші на купівлю більших човнів і вантажівки. Пуерто-Лопес було рибальським поселенням від моменту заснування. У 70-х про екотуризм на екваторському узбережжі ще не чули, ніхто не думав, що можна заробляти гроші, показуючи багатим американцям горбатих китів чи возячи їх споглядати пташок, які окупували посивілі від посліду скелі Ісла-де-ла-Плата, тому всі чоловіки у прибережних селищах ділилися на дві чіткі категорії: риболови та каліки. Інших не було. Упродовж десятиліть чоловіки Пуерто-Лопес виходили в океан, поверталися з рибою і відразу після світанку збували улов на місцевому ринку. Частину риби скуповували жителі сусідніх сіл, проте більшість денного улову забирали перекупники, що приїжджали на вантажівках із Гуаякіля¹. Тіто Мелендес запропонував батькові придбати більші човни, щоб ловити більше риби, а також вантажівку, щоби самим постачати улов на ринки Гуаякіля, де кілограм свіжого тунця коштував утричі, а то й учетверо дорожче, ніж на ринку в Пуерто-Лопес. 1979-го в Еквадорі нарешті завершилося десятиліття диктатури, коли одна військова хунта змінювала іншу, парламент ухвалив нову конституцію, а 29 квітня відбулися президентські вибори, на яких переміг демократ і реформатор Хайме Ролдос Агілера. Народ очікував на зміни. Альфредо Мелендес мав гроші, щоб купити кращі човни, і міг без проблем узяти в банку кредит на вантажівку. На той час у нього було достатньо коштів, щоб просити кредит на траулер — із траловою лебідкою, навігаційним обладнанням і великими морозильними камерами для зберігання виловленої риби. Траулер, на якому Альфредо міг би запливати далі, ніж будь-хто з його предків наважувався мріяти! На жаль,

¹ Гуаякіль (ісп. *Guayaquil*) — найбільше місто Еквадору із населенням 2,7 млн жителів, приблизно за 100 км на південний схід від селища Пуерто-Лопес; комерційна столиця Еквадору.

старий рибалка не зрозумів, про що говорить його молодший син. Коли через кілька тижнів Тіто насмілився ще раз натякнути батькові на купівлю нових човнів і вантажівки, Альфредо Мелендес нам'яв сину вуха і, не шкодуючи лайливих висловів, наказав Тіто не вдавати із себе розумнішого, ніж він є насправді. Мелендес-старший і так був одним із найзаможніших жителів Пуерто-Лопес — на дідька йому п'ястися ще вище? За зароблені протягом 1976—1979 років гроші Альфредо збудував двоповерховий особняк у колоніальному стилі наприкінці вулиці Абдона Кальдерона, посеред укутаних зеленню пагорбів навколо Пуерто-Лопес.

У грудні 1979-го риба пішла, вилови різко впали. На початку 1980-го у найкращий день у сітях опинялося вдсятеро менше риби, ніж у той самий час 1979-го.

Улітку 1981-го, за місяць після того, як президент Еквадору Агілера, його дружина та міністр оборони Марко Мартінес загинули в авіакатастрофі неподалік перуанського кордону, Альфредо Мелендес помер. Лікар сказав, що через тромб, який обірвався та закупорив артерію. Старші брати Тіто почали люто гризтися за спадщину, не знаючи, як поділити добудований, але ще необставлений будинок. Тіто в суперечку не встрявав, заявивши, що батьківський особняк його не цікавить, натомість попросив собі один із рибальських човнів. Брати перечити не стали.

Невдовзі після похорону Тіто перефарбував сімнадцятифутове¹ суденце у яскраво-зелений колір, перебрав підвісний двигун і подав оголошення в газети Гуаякіля: «Морські екскурсії: спостереження за китами у відкритому океані. Тіто Мелендес, Пуерто-Лопес, провінція Манабі». Через три дні, здійнявши бурю осуду серед жителів приморського селища, позаяк минув лише тиждень від смерті Альфредо Мелендеса,

¹ 17 футів = 5,18 м.

перед Тіто постав довготелесий франт у костюмі-трійці із блискучим від гелю волоссям і з готовим контрактом у шкіряному дипломаті. 1981-го не так багато людей подорожувало світом, але й Тіто був один такий у Еквадорі. Перші клієнти прибули до Пуерто-Лопес в останній день червня — пара багатих пенсіонерів із Орегону, США. Після них неначе дамбу прорвало. Охочі подивитися на сорокатонних ссавців приїжджали ледве не щодня.

Горбаті кити з'являються біля еквадорського узбережжя з червня до вересня. Найбільші шанси на зустріч — у липні-серпні. У цей час дощів немає взагалі, на небі — ні хмаринки, море спокійне й лагідне, тож сім із десяти організованих Тіто морських прогулянок завершувалися фотографуванням на тлі китових фонтанів, а деяким групам екскурсантів навіть щастило зняти, як гігантська тварина вилітає сторчака з води та падає назад у океан, здіймаючи хмари бризок і високу хвилю. Клієнтами Тіто були швейцарські банкіри, біржові брокери з Нью-Йорка, відомі актори та музиканти із Британії. Вражені побаченням, вони часто лишали по кількадесят доларів чайових — у 1980-х неабиякі гроші. За перший, по суті, неповний сезон Тіто заробив більше, ніж за рік валандання із сітями у пошуках риби. Із того часу його шляхи із братами розійшлися. Односельці теж стежили за молодшим Мелендесом із недовірою та погано прихованим осудом. Ви ж пам'ятаєте неписаний закон Пуерто-Лопес: якщо ти не рибалка, то — каліка.

Тіто не зважав. Узимку 1981 — 1982 років, поки китів не було, він придумав возити туристів до Ісла-де-ла-Плата, острівця, який за кілька років турагенти Еквадору називатимуть «Галапагосами для бідних», — споглядати морських левів, пеліканів, альбатросів, а також іншу живність. На жаль, розвинути бізнес не вдалося. Туристичні агенції виростили наче гриби після дощу. «Machalilla Tours», «Tournaments», «Pesca Tours», «Ecuagringo Adventures» — відкривали окремі

представництва просто в Пуерто-Лопес. Компанії мали гроші, щоб наймати швидкісні човни-розвідники, які шугали океаном у пошуках китів, а потім по радіо передавали інформацію основним гідам. Одинаків, таких, як Тіто Мелендес, позбавили шансів залишитися на ринку.

Наприкінці 80-х Тіто взявся за інший вид діяльності — спортивну рибалку. Придбав новий човен — 19-футовий катер компанії «Grady White» зі 140-сильним двигуном від «Yamaha» — та наступні п'ять років разом зі своїм єдиним сином возив товстосумів із Британії та США на риболовлю. Ловили переважно масивних марлінів, якщо щастило — великих акул.

Тіто не міг точно згадати, коли вперше побачив, як його клієнт випустив в океан щойно впійману рибу. Це трапилося десь між 1992-м, бо «Metallica» вже випустила «Чорний альбом», і 1995-м, бо війна Альто-Сенепа¹ ще не почалася. Точніше Тіто сказати не міг. Рибалка добре пам'ятав височенного, на півтори голови вищого за себе, американця з неохайно підстриженим солом'яним волоссям і зелено-синіми, немов морська вода, очима, які через опущені кутики завжди здавалися сумними. Сфотографувавшись поруч із витягнутим із води 120-кілограмовим тунцем, грінго зняв двометрову рибину з гачка і, важко крекчучи, викинув за борт. Тунець, легко вдаривши гострим хвостом, розчинився у глибині. Тіто отетерів:

— Ти що оце щойно зробив?

— Я її випустив, — посміхнувся американець. Чи то Джек, чи то Джон. Тіто тримав у голові обличчя, але забував імена. — Мені вона не потрібна. Я ловлю рибу заради насолоди ловити і хочу, щоб риба була завжди. Сьогодні, і завтра,

¹ Війна Альто-Сенепа (26 січня — 28 лютого 1995-го) — швидкоплинний територіальний збройний конфлікт між Еквадором і Перу за контроль над хребтом Кордильєра-дель-Кондор і верхів'ями річки Сенепа. Завершився підписанням «джентльменської» мирної угоди 26 жовтня 1998-го у Бразилії.

і через десять років. Це називають «catch and release»¹. Ви таке не практикуєте? — пауза. Він помітив насторожений погляд еквадорця: — Ем-м... Ти взагалі не чув про таке?

Тіто похитав головою, заперечуючи. Чи то Джек, чи то Джон глянув праворуч і показав на рибальський човен, що повертався до берега за кількасот метрів від їхнього катера. На причепленій до щогли линві висів денний улов: кілька скатів, три го-строносі марліни (кожен кілограмів на сто) й одна меч-риба.

— Бачиш? — грінго звів брови на перенісці. — Ви жерете все, що ловите. А те, що не можете з'їсти, продаєте, щоб його зжер хтось іще. Але так не триватиме вічно. Кількість ротів зростає, а риби не більшає. Через десять років ви не матимете ні риби, ні туристів.

Бідолашного Тіто неначе блискавкою вдарило. Він узявся пропагувати «catch and release» серед односельців, тобто серед тих, хто покинув риболовлю і став за мірками старожилів Пуерто-Лопес «каліками», подавшись на роботу до туристичних компаній, що «продавали» спортивну рибалку, проте на нього дивились, як на психічно хворого. Риба була, є і буде! Що за маячню ти верзеш, Тіто? Так буде завжди!

2000-го — того року, коли після дворічної банківської кризи Еквадор відмовився від національної валюти *сукре* й офіційно ввів американський долар, — риби не стало. Її не просто поменшало. Риба щезла, наче ніколи й не було. Іноді рибалки з Пуерто-Лопес усе ж поверталися з човнами, наповненими тунцем, але це траплялося лише тоді, коли вдавалося знайти косяк — що з кожним днем ставало все складнішим.

Зазвичай у Тіто замовляли триденний рибальський тур за схемою all-inclusive: ночівля, харчування, трансфери. 2000-го випав перший день, коли після дванадцяти годин безперервного тролінгу жилка навіть не смикнулася. За два дні клієнт

¹ Злови та випусти (англ.).

зловив одну-єдину жалюгідну рибину, після чого мовчки зібрався та поїхав. 2001-го такі випадки стали частішими. Ніхто не вимагав у Тіто повернути гроші, однак, діставшись додому, розчаровані рибалки писали в Інтернеті нищівні відгуки про те, що «місцеві аборигени виловили все до дідькової матері», закінчуючи їх непохитним вердиктом: «Have no intention of going back¹».

2011-го ситуація набула обрисів катастрофи: риба повністю зникла на довгі чотири місяці. Кількість товстосумів-грінго, охочих порибалити у прибережних водах, упала майже до нуля. Ті, хто все ж приїжджав, торгувалися так, наче від того залежало їхнє життя, не даючи постарілому Тіто заробити.

Торік, наприкінці зими 2014-го, Тіто Мелендес уперше в житті вийшов рибалити лише для того, щоб прогудувати себе та дружину...

Тіто злизав піт із верхньої губи та розплющив очі. Подивився на гаряче небо, випалене сонцем настільки, що сизим здавалося навіть повітря. Безхмарне небо у січні — рідкість; зазвичай у період Ель-Ніньйо² океаном прокочуються шквали, а Пуерто-Лопес під завивання вітру та гуркіт громовиць щедро омивають зливи. Із почутих по радіо прогнозів Тіто знав, що протягом минулих трьох-чотирьох днів дощі заливали Галапагоські острови — повітря над екваторським узбережжям стало липким від вологи, низькі хмари щодня скупчувалися над горизонтом на заході, проте до Пуерто-Лопес чомусь не добиралися. Спека стояла така, що дошкуляла навіть звичним до екваторіального клімату метисам.

¹ Не маю наміру повертатися (*англ.*).

² Ель-Ніньйо (ісп. *El Niño* — дитя, хлопчик) — сезонне підвищення температури поверхневого шару води та падіння атмосферного тиску в екваторіальній зоні Тихого океану, зокрема біля Екватору та Перу. Ель-Ніньйо спричиняє різке збільшення рівня опадів на узбережжі Екватору в січні — квітні (протягом інших місяців опадів на узбережжі практично немає). Впливає на клімат не лише екваторіальної зони, але й усєї Землі.

Окрім незвичної для січня задухи, було щось іще. Щось дивне коїлося в морі.

Екваторець зморщив засмаглого до чорноти лоба та неспокійно роззирнувся. Із задуми його вивів глухий звук. Щось ляснуло об борт. Під днищем. Ляснуло настільки, що звук пробився крізь торохтіння двох бензинових «MerCruiser'ів», які штовхали стару яхту, перероблену під катер для спортивної рибалки, на південний захід.

Не повертаючись, Тіто простягнув руку назад, навпомацки опустив важелі керування двигунами на «малий уперед» і прислухався.

Ось знову! Новий човен Мелендеса — якщо можна описувати словом «новий» 31-футовий «Sea Ray 310» 1992 року випуску, придбаний минулого року на аукціоні «eBay» за нікчемні 1025 доларів, — був завеликим, щоб Тіто міг *відчути* удар, але чоловік добре *розчув* легеньке «бух!», що долинуло з-під палуби, лівіше від місця, де він сидів. Тіто підсунувся до лівого борту. Зиркнув на закріплені на кормі спінінги, що антенами пнулися в небо, а тоді перевів погляд на поверхню та спохмурнів ще більше.

Океан брижився. У тому загалом не було нічого дивного, от тільки вода брижилася не так, як мала би брижитися від вітру. Тіто Мелендес із шести років ходив у море і міг сказати, що щось негаразд. Поверхнею прокочувалися аритмічні непримітні коливання, які виникали у довільних місцях і розходилися у довільних напрямках.

Тіто вдруге облизнув губу. Під водою щось відбувалося.

Перед тим як схилитись за борт і зазирнути у бірюзову товщу води, екваторець кинув погляд на екран ехолота. І кавкнув, удавившись слиною.

— Сагајо!¹ — старий скочив на ноги.

¹ Чорт забирай! (*icn.*)

Секунду чи дві Тіто думав, що прилад зламався. Скель під ним бути не могло. Які, в біса, скелі? Він за тридцять кілометрів від берега — до дна не менше від двохста метрів! Тіто із силою натиснув на очні яблука, щоб упевнитися, що йому не ввижається, і ще раз глянув на ехолот. Зображення на прямокутному екрані рябіло й мінилося.

— Не може бути... — прошепотів рибалка. Стравохід болюче стиснувся, у животі забурчало від голоду. Чи то пак від думок про те, що зготує його дружина з упійманої риби. — Косяк!

Стримуючи кипучу радість, яка могла виявитись передчасною, Тіто перегнувся через лівий борт і наблизив обличчя до води. Він не помилився.

— Косяк під самим моїм гръобаним кілем!

Косяк був величезним. І зовсім близько до поверхні. Найближчі до катера рибини металися на глибині п'яти-шести метрів.

— Марліни, — Тіто роздивився короткі та міцні, загнуті назад спинні плавці та гострі півметрові носи, через які марлінів часто плутають із меч-рибою.

Не стримавшись, рибалка розсміявся крихким підстаркуватим сміхом, а тоді кинувся до спінінгів і підкрутив катушки, піднімаючи приманки ближче до поверхні. Риба виглядала гарною, великою, але основне — її було багато.

— О, мої хороші! Давайте... Давайте! Сьогодні на мою стару чекає королівська вечеря.

Тіто уявив, як увечері нарешті з'їсть нормальну страву, страву лише із риби — чорт забирай, лише риби та соусу! — без остогидлої трави та води. Слиня щедро наповнила рот, змочивши солоні від океанського вітру губи.

А що як удасться зловити декілька? Тіто посміхався, усміх не сходив зі змарнілого обличчя. Марліна вважають делікатесом, страви з нього подають у найкращих ресторанах Кіто, отже, все, що не з'їдять і не засолять, можна буде продати. Намагаючись

не сполохати удачу, Тіто гнав геть думки про те, скільки гостроносих красенів устигне витягти на борт, перш ніж косяк піде на глибину. Для початку — один. Хоча б один, зате потім...

Тіто вдруге перехилився через борт і тільки тоді зауважив, що марліни поводяться якось дивно. За останні півстоліття рибалка бачив тисячі косяків, однак жоден із них не був схожий на те, що роїлося під катером. Звичайний рибний косяк своєю поведінкою нагадує мисляче створіння, цілісний організм, керований невидимим розумом або якою-небудь абстрактною надістотою: він рухається, діє та реагує на небезпеку як одна істота. Марліни, на які дивився Тіто, звивалися, наче черви. Неначе змії в кублі. Рибини металась в усі боки, налітали одна на одну, різко змінювали напрямок руху, знову зіштовхувалися. Окремі вилітали з того клубка, із хаотичного рою, який Тіто спочатку сприйняв за косяк, після чого ривками та зигзагами підіймались до поверхні, вдарялись об днище або збурювали воду неподалік човна і торпедами повертались у клубок.

Зрозумівши, що клубок нікуди не рухається, не опускається і не піднімається — що було ще більш незрозуміло, — Тіто Мелендес припинив посміхатися.

Щось недобре коїлося в морі. І почалося це ще тиждень тому.

Тіто згадав слова Луїса Сандовалья: «Вони збожеволіли, присягаюся! Тіпалися, ніби через них пропускали струм. Вигинались так, що я чув, як тріщали хребти, били хвостами та підстрибували...»

Позавчора пізно ввечері сорокарічного Сандовалья підібрали на вході в бухту Пуерто-Лопес рибалки, що повертались додому. Сандоваль гріб до берега, до якого лишалося ще зо три кілометри. Почувши звук моторних човнів, він покликав на допомогу. За словами Луїса, того дня він натрапив на косяк тунця, який, здавалося, завис на одному місці. Тролінгом — на живця — зловив дюжину великих рибин. Оскільки косяк

не рухався і роївся близько до поверхні, Луїс зміг самотужки відсікти ще кільканадцять тунців сіткою. Підтягнув їх до борту, після чого по одному поперекидав багром у човен. Дорогою додому напівмертва риба несподівано ожила, почала битися та скакати, причому так, що перекинула човен. Суденце Сандоваль справді мав невелике, дванадцятифутове, із низькими бортами, не надто придатне для океану, та, попри це, йому не повірили. Рибалки Пуерто-Лопес (і Тіто Мелендес зокрема) вирішили, що Луїс закуняв дорогою і підставив плоскодонку бортом до хвилі, яка перекинула його судно та пустила на дно «грандіозний» денний улов. Єдиний факт, який не спромоглися пояснити Тіто та його колеги-риболови, — це синці всіх форм і розмірів, що густо вкривали ноги Луїса. Вранці наступного дня Луїс Сандоваль скидався на бідолаху, якого напередодні роздягли нижче пояса й упритул розстріляли з рушниць для пейнтболу.

За три дні до історії із Сандовалем Хорхе Робледо, давній приятель Тіто Мелендеса, чи не єдиний, із ким Тіто міг нормально поговорити, розповідав про триметрового марліна, який заскочив до нього у човен. «Я до обіду ледь не заснув — зовсім не клювало. А тоді ні сіло ні впало море мовби скипіло, і велика риба почала викидатися з води. Марліни. Ну, переважно марліни. Інші, мабуть, теж скакали, просто я так здивувався, що не придивлявся. Причому ті марліни вистрибували не так, як викидається з океану кит чи косатка — носом догори, ні, ні, зовсім ні, вони вилітали під будь-якими кутами і входили у воду спиною чи хвостом, немов бомби, розумієш, як бездушні металеві бомби, — Хорхе нахилився до Тіто і, злизуючи язиком тонку смужку пивної піни з верхньої губи, збуджено шепотів: — Та риба нібито сказалася. Клянусь, Тіто, риба була очманілою, дурною!» А потім, як переконував Робледо, велетенський триметровий марлін вискочив із води біля самого його човна, перелетів через борт і звалився на палубу, увіткнувшись

носом у лаву на відстані витягнутої руки від місця, де сидів рибалка. Хорхе ледь не наклав у штани. Чоловік не зважував рибину, але на око міг сказати, що вона тягнула кілограмів на двісті п'ятдесят і з легкістю могла переламати йому ребра. Та що там — марлін убив би його, якби тридцятисантиметровий кістяний наріст на носі вклинився не в лаву, а в груди Хорхе. Посмикавшись, гігантський марлін звільнив ніс і вискочив назад у океан. На підтвердження своєї розповіді Хорхе потягнув Тіто до катера та показав дірку в лаві.

Протягом двох днів Хорхе Робледо переказав свою дивовижну пригоду всім, хто хотів слухати, але йому, як і Луїсу Сандовалю, не повірили. Рибалки підсміювалися, недовірливо хитали головами та говорили, що Робледо все вигидав, а діру в лавці продовжав зубилом. Щиро кажучи, Тіто Мелендес також не йняв віри другові, хоча до цього часу Хорхе не давав підстав запідозрити його у брехні. Марлін — сильна риба, однак його хвостові плавці мають відносно невелику площу, тож Тіто не уявляв, із якою силою рибина повинна вдарити хвостом, щоб перелетіти через борт океанського катера та продовжати носом п'ятисантиметрову дірку в алюмінієвій лаві. Водночас Тіто не міг зрозуміти, із якого дива Хорхе знадобилося дірявити зубилом лаву у своєму човні.

Проте найбільшого галасу наробила історія Дієго Салазара та синів. Через два дні після пригоди Хорхе Робледо і за день до того, як Луїса Сандовалья виловили в океані без човна, старий Салазар повернувся з моря раніше ніж зазвичай і ще на причалі почав говорити, що за десять кілометрів на північ від бухти Пуерто-Лопес бачив молодого кашалота, який повільно плив уздовж берега, шумно пирхаючи і пускаючи з однієї ніздрі невеликі фонтани. Дієго Салазару нещодавно перевалило за сімдесят, його розповідь підтвердили двоє синів, які того дня рибалили разом із батьком, але, попри це, чоловіки Пуерто-Лопес відмовлялися вірити в почуте. По-перше, у роз-

пал Ель-Ніньйо будь-які кити біля узбережжя Еквадору — це велика рідкість. Якби в цей час можна було спостерігати за синіми чи горбатими китами, Тіто Мелендес не бовтався б на хвилях, вишукуючи трикляті косяки тунця чи жовтохвостів, а найнявся б на кілька тижнів китовим гідом у яку-небудь туристичну компанію. Платили зараз мало, у туристичний сезон — менше десяти доларів із людини, але багатші туристи, обираючи серед інших човнів, майже завжди надавали перевагу 31-футовому «Sea Ray 310» Мелендеса. Катер Тіто вирізнявся розмірами, мав навіс, щоб ховатися від дощу чи сонця, а також — нечувана дикість для Пуерто-Лопес — крихітний туалет на борту. Спочатку Ернесто, старший брат Тіто, єдиний, який дожив до 2014-го, кепкував із молодшого, називаючи Тіто «першим представником династії Мелендесів, який вийшов у море зі сральником». Зате, коли доходило до катання туристів, катер Тіто Мелендеса з посміховиська перетворювався на об'єкт усезагальних заздрощів. Розніжені американці та європейці одноставно вирізняли човен, де в разі сильної хитавиці могли би блювати, як блюють у себе вдома, у своїх цивілізованих домівках, не звисившись над бортом у всіх на очах, а усамітвившись у крихітній кабіні та присівши над унітазом.

По-друге, кашалоти, на відміну від горбатих і синіх китів, є стадними тваринами. Зубаті кити збираються у групи, що налічують сотні, а іноді навіть тисячі голів. Самотній молодий кашалот — нехай і не нечуване, та все ж надзвичайно рідкісне видовище.

По-третє, і це найважливіше, кашалоти *завжди* тримаються далеко від берегів, де глибина перевищує двісті метрів. Близько до берега вони підходять лише у місцях підводних каньйонів і стрімких глибинних обвалів. Тіто Мелендес не знав жодного чоловіка з Пуерто-Лопес, який хоч раз бачив кашалотів ближче ніж за п'ятдесят кілометрів від еквадорського узбережжя.